

ביאורים

מהדורת אור עציזון

¹⁸⁶ **טענה שישית** - כשם שהשבת מותרת על פי השכל ורק התורה צייתה עליה על פי חכמת הבורא מפני שהייתה לו מטרה בזה, ייתכן שבבא העת תהיה לבורא מטרה אחרת והוא יצווה להתיר את השבת. אולם גם כאן ישנה טעות, מפני שטענה כזו תתכן רק אם עשיית מלאכה בשבת היא דבר הכרחי ובסיסי, והתורה מתנגדת לו, ואז יכול להיות שהתורה תתבטל וההכרח יתקיים, אך המציאות מראה ששבייתה בשבת היא דבר הגיוני ואנשים מנצלים זאת למנוחה, לגיבוש המשפחה ועוד, ובגלל שמצווה זו היא הגיונית ואינה סותרת את השכל לא הגיוני שבזמן כל-שהוא תבוא מצוה שתבטל אותה.

¹⁸⁷ **טענה שביעית** - ראינו שתורת משה ביטלה את תורת אברהם, שהרי משה הוסיף מצוות שאברהם לא נצטווה בהם, וכך יכול להיות שהתורה של משה תתבטל על ידי תורה אחרת.

¹⁸⁸ אלא שגם דבר זה אינו נכון - משה לא יצר תורה חדשה אלא פשוט הוסיף מצוות ושבת בגלל דברים שקרו לעם ישראל. דומה הדבר לאדם שניצל ביום מסוים והוא קובע לעצמו צום באותו היום. כמו כן, אם הוספה זו נחשבת ביטול התורה, אדם שנדר נדר של תפילה או צום או צדקה ייחשב כאדם שמבטל את התורה, דבר המנוגד לכל הגיון.

לב הדברים

בבואו להתמודד עם הטענות לביטול התורה בזמנו, מבאר רס"ג את יסוד נצחיות התורה, ומיישב את מה שנראה לכאורה כדברים שהשתנו בתורה. נקודת יחס עדינה זו של נצחיות התורה לעומת השינויים בתורה ובאנושות משמעותית מאוד, ובפרט לדורנו - דור שבו נדרשת התורה לתת מענה לשינויים הגדולים בתפיסות האנושיות והחברתיות לעומת אלו שרווחו בדורות קודמים.

אם נתבונן בטענות לביטול התורה המובאות בדברי רס"ג, נראה שהן מבוססות על שתי נקודות יסוד:

א. הטענה השנייה, השלישית, השישית והשביעית מבוססות על כך שבתורה עצמה יש שינויים וביטולים לכאורה: כשהאדם מת הוא פטור מהתורה; יש מצוות שהן רק לזמן מסוים ואחר-כך בטלות; מצוות שבת לכאורה נובעת מצורך זמני, שהרי ההיגיון אומר שאין בה תועלת; ומוציא שבתורת משה נתווספו מצוות אשר לא היו בתורת אברהם.

ב. הטענות הראשונה הרביעית והחמישית מתבססות על כך שכל המציאות שה' ברא הוא דינמי ומשתנה, כלומר ה' ברא עולם במהלך, כמו: החיים המשתנים למוות; עשירים נהיים לעניים, וכדומה; וכן שינויים רבים בשאר העולם, כדוגמת התמר המבשיל ומשנה צבעו.

ביאור סברת השתנות התורה - התפתחות התורה

נראה ששתי נקודות עומק עומדות מאחורי טענות אלו שרצו לבטל את התורה:

א. ראוי יותר שהתורה תתפתח ותתעלה בצורה של מהלך. שהרי לכאורה - אדרבה - השתנות זו היא מחמת גדולת התורה האין-סופית, שאינה צרה ומוגשמת - זו היא נקודת האמת העומדת מאחורי טענתם. זה מתאים לקבוצת הטענות הראשונות.

ב. השוואת התורה לשאר הנבראים בעולם הזה: כיוון שהתורה היא בריאה מתוך העולם - היא חלק מהעולם (בפרט שהיא באה לתקן את העולם) לכן היא מוגבלת לתנאיו.

תשובת רס"ג - תוספת מצוות לא סותרת את נצחיות התורה

נראה שלנקודה זו, שיש מקום של התעלות והתפתחות בתורה, מסכים רס"ג, אך באופן חלקי. נעמוד על שתי תשובות בדברי רס"ג לטענה זו, ונסבירן.

רס"ג עונה על הטענה שמשם הוסיף מצוות על תורת אברהם - שאין כאן ביטול לתורת אברהם, אלא תוספת בעקבות מאורעות שקרו לעם ישראל. הוא מדמה זאת לאדם הניצל מצרה ומוסיף בעקבות כך נדר ונדבה לה', רק שכאן ה' הוא שציווה על דברים אלו. חילוק זה של רס"ג מלמדנו לימוד חשוב, בפרט לתקופתנו - **יש מושג של התפתחות בתורה שאינו סותר לנצחיות התורה, כי הוא אינו מבטל את התורה** שקדמה לה חלילה (כדעת המבטלים). מטרת השינוי הזה היא לתוספת והתעלות על גבי מה שכבר קיים, וזאת בעקבות צורך הנובע ממאורעות שקרו לעם ישראל.

ההבדל בין ביטול לתוספת

אך עדיין צריך ביאור לעומק החילוק בין תוספת לביטול, ולברר את השאלה מדוע באמת אין התורה מתבטלת. אומנם לעיל הביא רס"ג ראיות מפסוקים לכך שאין ביטול, אך בדבריו כאן יש גם נימוק והסבר לכך. בראשית דבריו רס"ג עומד על ההבדל בין כך שיתכן השינוי מהחיים אל המוות, ולעומת זאת שלא תיתכן נתינת תורה וביטולה לאחר זמן. רס"ג מבאר - חיים ומוות אינם סותרים, הם שניהם נועדו להביא אל העולם הבא; אך תורה וביטולה זה היפוך מהותי, שכן מטרת התורה היא להורות, ואם היא ניתנה כדי להתבטל בסוף, הרי שכן יהיה דינן של התורות שאחריה, ואז אין משמעות למושג 'תורה' מלשון 'הוראה' - הוראה נצחית.

המבטלים טעו וחשבו שעניין התורה הוא קטן וזמני - אך הוא דוקא נצחי ומוחלט: התורה מורה את הדרך, וכיוון שכך אין היא יכולה להתבטל. לכן, כל שינוי בתורה מוכרח להיות שכלול ותוספת, ולא שינוי מגמה. וזה ההבדל, למשל, בין 'מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש', לבין טענות הנוצרים או המוסלמים, שמצוות התורה אינן תקפות כיום.

האם ייתכן שיהיה ציווי לבטל את השבת, שמותרת לפי השכל

¹⁸⁶ **והששי אמר**: כִּאֲשֶׁר הִיְתָה הַפְּלֹאכָה בַשֶּׁבֶת מִתְּרַת בְּשִׁכְלָה, וּבִטְלָה הַשְּׁמַע בְּמִנְיַעָהּ, כֵּן יִתְּכֵן שִׁישִׁיבְנָה שְׁמַע אַחַר אֵל הַתְּרַתָּהּ. וְאִמְרֵי, בְּעֵינֵי זֶה הִיְתָה זֹאת הַהִקְשָׁה נִגְמָרַת אֵלּוּ הֵיךְ הַשִּׁכְלָה מִתְּחִיבֵי הַמַּעֲשֵׂה בַשֶּׁבֶת, וְאִזְ הֵיךְ לֹמַר שֶׁהַשְּׁמַע בְּטַל הַמְּחִיב הַהוּא, אֲבָל הַהִתְרָה לֹא. כִּי הֶאֱדָם לֹא סָר שִׁירָאָה בְּשִׁכְלָה שֶׁהוּא מִתָּר לֹ שִׁיבְטַלֵּם בְּכָל יוֹם שֶׁבֶת וְזוּלָתוֹ, אִם לְמִנּוּחַת גּוֹפּוֹ אִם לְהִנָּאָה שִׁיְהִנָּה בָּהּ, אוּ לְשִׁנְיָהִם יְחִדּוּ. וְכֵן בָּאָה הַתּוֹרָה בְּמָה שֶׁהוּא מִתָּר בְּשִׁכְלָה וְאִמְרָה לֹ שֶׁבֶת לְמִנּוּחַת גּוֹפָה, וְשֶׁתְּקַנָּה בְּזֶה תוֹעֵלַת גְּמוּל וְלֹא בְּטַל לְדָבָר, אִף עַל פִּי שִׁשְׁמוֹ עוֹלָמִי, כִּי יִתְּכֵן בְּשִׁכְלָה שִׁיְצִוּוּהוּ חֲכָם לְבִטְלָה יוֹם יְדוּעָה וְיִתֵּן לֹ לְכָל יוֹם דִּינָר.

¹⁸⁷ **והשביעי אמר**: כִּאֲשֶׁר הִיְתָה נִכּוֹן שֶׁתְּהִיָּה תּוֹרַת מֹשֶׁה בְּלִתִּי תּוֹרַת אֲבְרָהָם, הֵיךְ גַּם כֵּן נִכּוֹן שֶׁתְּהִיָּה תּוֹרָה זוֹלַת מֹשֶׁה, בְּלִתִּי תּוֹרָתוֹ. ¹⁸⁸ וְכִאֲשֶׁר נִעִין בְּתּוֹרַת מֹשֶׁה, נִמְצָאָנָה תּוֹרַת אֲבְרָהָם בְּאִמְתָּהּ, אִף הוֹסִיף מֹשֶׁה הַמְּצוּוֹת וְהַשִּׁבְתָּ לְחִדּוּשִׁים שֶׁהִתְחַדְּשׁוּ עַל עֲמוֹ, כְּמִי שִׁיְנַצֵּל בְּיוֹם יְדוּעָה וְיִדְרֵר לְצוּם אוֹתוֹ הַיּוֹם תְּמִיד, וְכִאֲשֶׁר יִישֶׁרֶה זֶה אֶצְלוֹ מִחֲמַת עֲצָמוֹ, יִישֶׁר שִׁיְצִוּוּהוּ בּוֹ אֱלֹהֵיו. וְאִם תְּהִיָּה הַתּוֹסֶפֶת בְּטוֹל, מִי שֶׁהוּא מִתְּנַדֵּב בְּתַפְלָה אוּ בְּצוּם אוּ בְּצִדְקָה, כְּבָר בְּטַל תּוֹרָתוֹ. וְאִם בַּעַל הַתּוֹרָה הִתִּיר לֹ זֶה, כְּבָר הִתִּיר שִׁיְבְטַל תּוֹרָתוֹ, וּמִתְּחִיב עַל הַקְּשׁוּתֵי הָרָאשׁוֹנוֹת כְּמוֹ זֶה, וְאֵלָה כְּלָם, יִרְחֲמֶךָ אֱלֹהִים, טְרַדוֹת לֹא הִתְקִים מֵהֶם עִם הָעִיזוֹן מְאוּמָה.

תורת אברהם ותורת משה

הַשְּׁמַע בְּמִנְיַעָה - שמייעת הציווי באיסור המלאכה בשבת. **מִתְּחִיב** - מחייב. **הַהִתְרָה לֹא** - דבר שאינו מחויב אלא מותר (רשות), כשנאסר הוא לא נחשב כביטול. **לֹא סָר** - לא מתרחק, לא מתנגד. **שִׁיבְטַל** - ממלאכה. **זוּלָתוֹ** - מועדים. **עוֹלָמִי** - נצחי. **לְבִטְלָה** - ממלאכתו. **בְּלִתִּי** - שונה, אחרת. **יִישֶׁר** - יישר, מתקבל בסברה.

